

édesanyátok a lisztel? (Kenyeret, kalácsot, tésztát süt belőle.)

III. Összefoglalás. Összefoglaló kérdések alapján: Mikor a buzaszem alszik. Miről álmodik a buzaszem? A buzaszag felébred. Az aratás és cséplés. A malomban. A kenyérsütés. Mit kérünk a jó Istentől mindennapi imánkban? (Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma...)

Alkalmazás. Rajzoljuk le színes ceruzával a buzaszem életét. (Mag, csira, a fejlődő buzanövény, a megérett buza, kéve, kereszt, asztag, búzaszák, malom, kenyér.)

Beszéd- és értelemgyakorlat

MÁRCIUS 2. HETE.

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A nemzeti zászló.

Nevelési cél: A zászló tiszteletének tudatosítása.

Előkészület. A magyar nemzetben mintha nem volna még kellően kifejlődve a zászló-kultusz. Legalább azt látjuk mindenfelé, hogy nagy nemzeti ünnepeinken különösen a külvárosban, faluhelyen pedig a mellékutcákban alig látunk nemzeti lobogót a házakon. Mi ennek az oka? Sokféle kérdésre kellene itt feleletet adni, nem térhetünk most ki ezekre, csak annyit kell megállapítanunk, hogy ezen már az elemi iskolában segíteni kell. Plántáljuk bele már a kis gyermek lelkébe, hogy a nemzeti zászló szent jelképe hazánknak, ahol a zászló van, ott jelen van az egész nemzet: a zászló legszentebb nemzeti jelvényünk, amelyet tisztelni kell. Eszembe jut, hogy néhány hónappal ezelőtt milyen nagy lázban volt az ország. Minden város és község elküldte a maga zászló-ajándékát a visszacsatolt Felvidékre. Gyűjtések indultak meg azon céllal, hogy az öszszegyűlt adományokon nemzeti lobogót vegyenek egyes egyesületek, iskolák s azt eljuttassák a felszabadult magyarság számára. Kiindulásnak ezt használok fel, s gondolom, ezzel elég élményt nyújtok a gyermekeknek ahhoz, hogy sikerüljön a zászlóról való tanításom.

A harmadik osztályu gyermekeknek még nehéz megmagyarázni a zászló színeinek jelentőségét, de azt is, miért szent jelképünk a nemzeti lobogó. Éppen ezért segítségül hívom e célból a költőt, mondja el, mit jelentenek a zászló színei; a zászló jelentőségének megelevenítéséhez pedig segítségül hívom a történelmet, állítsa tanulóim elé a zászlót, mint a legszentebb nemzeti jelképet, amelyért életüket áldozták fel őseink. De rámutatok itt arra is, mit jelentett a magyar zászló a Felvidék magyarságának husz évig, az elnyomatás szomorú husz éve alatt.

Még tárgyalások folytak a Felvidék visszacsatolásáról, már is egyre-másra jöttek át felvidéki véreink s zászlókat kértek községük számára. Nem kenyeret kértek, ami pedig ugyancsak kevés lehetett odaát, hiszen tudvalévő, hogy a csehek mindent elrekviráltak, különösen a magyar lakosságtól, amikor megtudták, hogy vissza kell adniok őket. Itt jó alkalom kínálkozik annak bemutatására, hogy vannak az életben idők, amikor az anyagi szükségleteknél sokkal fontosabbak a szellemiek, az erkölcsiek. Kenyér helyett zászlót kértek, — jóllehet ennivalójuk sem volt otthon.

Befejezésül elhatározzuk, hogy elkészítjük osztályunk zászlóját. Ez előtt állunk vigyázz állásba minden reggel, amíg a Magyar Hiszekegyet mondjuk s minden tanítás után hasonlóképen.

Ezek után összeállítom a tanítás vázlatát, amely a következő lesz.

VÁZLAT.

- I. *Érdeklődés-keltés.* a) Mire gyűjtöttünk nemrég? A felvidéki magyarok számára küldött zászló.
  - b) Áthajlás. Mit jelent a nemzeti zászló?
  - c) Célkitűzés. Beszéljünk ma a nemzeti zászlóról.
- II. *Tárgyalás.* a) A felvidéki magyarság zászlói.
  - b) A meggyalázott nemzeti zászló.
  - c) Mit jelentenek a zászló színei. Magyar Gyula: Piros-fehér-zöld c. költeménye.
  - d) Nemzeti lobogónk a történelemben.
  - e) Ahol ma nem szabad a három színt viselni. (Végyári: Három szín c. költemény részlete.)
  - f) Elmélyítés. A nemzeti lobogó nemzetünk szent jelvénye. Tiszteletadás.
- III. *Összefoglalás.* a) Mit jelent a nemzeti lobogó? Mi van előttünk, amikor látjuk a nemzeti zászlót? Mire buzdít lobogónk?
  - b) Alkalmazás. Az osztályzászló.

TANÍTÁS.

I. a) Néhány hónappal ezelőtt mire is gyűjtöttünk, gyermekek? Emlékeztek, milyen nagy öröm volt az, amikor a mi osztályunk gyűjtött legtöbbet a felvidékiek zászlójára? Miért kértek zászlót a felvidéki magyarok? Nem volt nekik is zászlójuk? Miért nem volt? Megengedték-e nekik, hogy zászlójuk, magyar zászlójuk legyen? Kik nem engedték meg? Hát a magyarnak más zászlója van, mint a csehnek? Milyen a mi zászlónk? A cseheké nem ilyen. De minden népnek, nemzetnek másféle a nemzeti zászlója. (Az olaszé zöld-fehér-piros, stb.) Melyek a mi nemzeti színeink? Bizony, gyermekek, azok a szegény felvidéki ma-

gyarok nagy büntetést kaptak, ha a magyar nemzet színeit hordták volna. Ugyan miért volt olyan nagy bűn, hogy magyar emberek magyar nemzeti színű zászlót tűztek ki a ház falára, vagy nemzeti színű szalagot tettek a keblükre, hajukba?

b) Tudjátok-e, gyermekek, mit jelent a nemzeti zászló? A katonák előtt ott viszik az ezred lobogóját. Ha valami ünnep van a községben, minden házat zászlóval díszítenek fel, zászló van iskolánk falán, az Isten házában. Március tizenötödikén is milyen szalagot teszünk keblünkre?

c) Beszéljünk ma arról, gyermekek, mi a nemzeti zászló?

II. a) Azt mondtuk az előbb, hogy a felvidéki magyarok számára való zászlóra gyűjtöttünk. Miért kellett nekik magyar zászló? Tudom, mindnyájan hallottatok a felvidéki magyarok rettenetes szenvedéseiről, amiben a csehek részesítették őket hosszú, husz évi rabságuk alatt! Azt is hallhattátok bizonyosan, hogy amikor a magyarok és csehek megbeszéléseket folytattak egymással az elszakított Komáromban, az egyik elszakított városban, az ott élő magyarok milyen szeretettel fogadták a mi magyar kiküldötteinket. Zászlót tűztek a templom tornyára, házaik falára. Miért tűzték ki, mit gondoltok? Azelőtt is szabad volt nekik a magyar zászlót kitűzni? Nem bizony. Hallottuk, hogy a csehek még az átadás előtti órákban is letépték a magyarokról a három színt s szigorúan megbüntették azokat, akik ki merték tűzni házuk falára a magyar zászlót. Gyermekek! Hát mit vétett az a három színű szövet, vagy selyem a cseheknek? Ha más színű haragudtak volna? Az a zászló a mi nemzeti színeinket jelezte. Melyek a mi nemzeti színeink? (Piros, fehér és zöld.) Hát erre haragudtak úgy a csehek? Mit tudtak meg a magyar zászlóról, mit gondoltok? Bizonyosan azt, hogy akik magyar zászlót tűztek ki házuk falára, azok maguk is magyarok, akik alig várják már, hogy újra magyarok, Magyarországhoz tartozók legyenek! Aztán azt is hallottuk, hogy ezek a szegény felvidéki magyarok éjnek idején szöktek át a hideg Duna vizén, hogy zászlót kérjenek községük számára tőlünk. Mi történhetett volna azzal a magyarral, akit rajta kapnak a csehek, hogy átszökik az országhatáron? Veszedelemes volt-e vállalkozásuk? Hát még miért volt veszedelemes? Igen, az egészségükre is, mert könnyen megfázhattak s megbetegedhettek volna. És mégis, egyik a másik után szökött át a cseh határon Magyarországra, hogy zászlót vihessen haza, a csehek uralma alatt lévő magyar községekbe. És hányan voltak, akik husz év óta rejtegették a magyar zászlót. Csak akkor tudtuk

meg, mennyi magyar zászló volt a cseh uralom alatti magyar községekben, amikor bevonultak oda vitéz honvédek. Amerre mentek, mindenhol zászlóerdő fogadta őket. Hol voltak addig, husz évig azok a magyar zászlók? Hát a csehek nem bántották a magyarokat ezekért a zászlókért? Tudunk olyan eseteket, amikor sok évi börtönre ítélték magyarokat csak azért, mert nemzeti színű szalagot mertek viselni ruhájukon. Akkor hát mi készítette arra a csehek uralma alatt élő magyar testvéreinket, hogy a sok veszedelem dacára is ott rejtegették valahol a pince mélyén a zászlót, hogy annyira féltsék mindentől ezt a vászon, selyem három színt? Bizonyosan több volt az ő szemükben ez a zászló rudnál és egy darab háromszínű vászonnál, selyemnél. Ez jelentette azt, hogy ők szívben, lélekben még akkor is magyarnak vallották magukat, amikor ezt megvallani nagyon nagy bűn volt! Ezek a felvidéki magyarok mindenre el voltak szánva, amikor a magyar zászlót maguknál rejtegették, hiszen jól tudták, mi vár azokra, akiknél megtalálják a magyar lobogót! És mégis dacoltak minden bajjal, veszedelemmel, de a zászlót, a magyar nemzet színeit viselő lobogót úgy őrizték, mint legdrágább kincsüket, mint a szemük fényét. Ezzel mutatták meg, hogy ők magyarok. Magyarok még akkor is, amikor börtön vagy halál jár érte, amiért magyarnak vallották magukat! Egyszer egy cseh uralom alatt élő magyar családnál házkutatást tartottak a csehek, mert beárulták nekik, hogy annál a háznál magyar zászlót rejtegetnek. Gondolhatjátok, milyen nagy riadalom lett annál a magyar háznál, amikor megjelentek ott a csehek s kutatni kezdtek. Azonban hiába keresték, kutatták egész nap, a padlástól le a pincéig, még a kertben is szétérték a szalmakazlat, nem találták sehol. Megfenyegették a magyar családot s nagy bosszusan tovább álltak. De még azután is sokáig figyelték őket, nem találják-e meg náluk azt a magyar lobogót. És tudjátok-e, hol rejtegette az a magyar ember a zászlót? A dereka köré csavarta, amikor hírét vette, hogy feljelentették a zászló miatt s ott hordozta mindaddig, amíg a házkutatás tartott. Senki sem gondolta, hogy ott van nála, a szíve fölött. Gondolom, hogy simogatták, csókolgatták azután azok a magyarok azt a háromszínű egyszerű vászondarabot: a magyar zászlót! Ugy őrizték, mint legdrágább kincsüket, amelyért bizonyosan életüket is odaadták volna!

b) Volt idő, amikor nálunk, itt Magyarországon is bajt, veszedelmet jelentett a magyar zászló! Ugy-e, gyermekeim, nem hiszitek? Pedig így volt!

Egy szép nyári napon kürtszó verte föl a község csendjét. Egy-kettőre tele lett az utca kíváncsi emberek-

kel, gyermekekkel, hogy megnézzék, miért szól a kürt? Az országút porából egy menet kanyarodott be a község főutcájába. Katonák voltak, büszke, sastollas vitézek jöttek lóháton. Legelől egy fényes tiszt lovagolt s az vezette a csapatot. Előtte egy délceg lovas magasra tartva hozta a magyar nemzeti lobogót. Háromszinű magyar zászló volt! Istenem, hogy megdobbant akkor minden magyar szíve községünkben! Magyar zászlót mert bontani valaki a magyar hazában! Pedig úgy volt, ahogy mondom! Mert bizony, gyermekek, olyan világ is volt hazánkban, amikor nem volt szabad a magyarnak a magyar háromszinű zászlót kitenni... Lelketlen emberek leparancsoltak minden piros-fehér-zöld lobogót a házakról, meg a ruhákról is minden szalagot. Azt mondták akkor ezek a rossz emberek, hogy elmúlt már a magyar zászló ideje! Nem szabad ezentul viselni a három színt, helyette egy csunya vörös rongyot akasztottak a házak falára. Azonban a magyar zászló szeretetét! Hiszen a magyar életét is odaadná zászlójáért! Ez a háromszinű magyar zászló ezer esztendeje mindig a magyar hazát, az egész magyar népet jelképezte. Ezer éve hirdette a világnak, hogy a piros-fehér-zöld szín a becsületes, vitéz és hazáját szerető magyarok színe. Ahol ez a háromszinű lobogó megjelent, ott tudták, hogy magyarok vannak! Királyaink előtt ezt a háromszinű lobogót vitték. A háboruba induló katonák erre a zászlóra esküdtek fel s ezt védték életük árán is. S milyen tisztelettel, milyen elragadtatással borultak le előtte, amikor golyóktól tépve hazakerült a győzelmés zászló! Csókolták a szélét, könnyeiket hullatták elfoszlott selymére. És akkor, ezek a lelketlen emberek azt hitték, hogy ezt az ezeréves lobogót egyszerűen leparancsolhatják a magyar keblekről s házaik faláról.

A magyar nemzet azonban felébredt és nem hagyta magát. Megindult egy bátor, vitéz csapat, élén a mi szeretett Kormányzó Urunkkal, vitéz nagybányai Horthy Miklóssal s elűzte a gonosz hazaárulókat. Ez a csapat érkezett akkor községünkbe azon a szép nyári napon. Képzeltetik, mit éreztek akkor községünk lakói, amikor a sereg élén újra ott látták a mi drága lobogónkat! Egetverő éljenzésben tört ki mindnyájunk öröme! Éljen! Éljen! Éljen a magyar zászló! Éljenek a Horthy-vitézek! Gyönyörű nap volt, soha sem felejttem el...

c) Elmondom most nektek Magyar Gyula szép költeményét.

Piros-fehér-zöld

*Piros volt az átküzdött harcok színe,
Hősök vérében szikrázó rubint,
Biborpiros és forró, mint a vér,
Mely a szívünkön átdobban megint.*

*Fehér szín az ártatlanság színe,
Kinek sem ártó békés nyugalom,
E színre vágyik annyi millió szív
E szomorú völgyeken s halmokon.*

*Zöld volt mindig a reménységnek színe,
S ha tiszta szív táplálta, semmi árny
Be nem takarta, mint szabad mezőkre
Felhőtlenül ha tűz a napsugár.*

*Piros-fehér-zöld együtt: ezer évnek
Lelkünkbe forrott képe vágy!
Multunk s jövőnk szűz lobogója minket
Harcban, békében el ne hagyj!*

*Óh, légy velünk! Mi is veled leszünk!
Érted minden küzdelmet felvesszünk!
S ha azt kívánja egyszer a haza:
Alattad, érted mi is elveszünk!*

Mit jelent a piros szín? Ezer évig annyi sok vért ontottak őseink e drága zászlók alatt. A fehér mit juttat eszünkbe? A becsületet, a magyar becsületet. Soha nem voltunk hűtlenek másokhoz, adott szavunkat mindig megtartottuk becsülettel s másokért is készek voltunk magunkat is feláldozni. A zöld pedig azt jelenti lobogónkon, hogy ha most még szétdarabolva élünk is, magyarok, lelkünkben kiolthatatlanul él a remény, hogy ezeréves szép hazánk, Nagy-Magyarország újra feltámad!

d) Hallottatok már bizonyosan a magyar történelemről. Hallottatok annak dicsőséges eseményeit is. Én is elmondok most nektek néhányat. Egyszer a nagy törökverő Hunyadi János idejében egy vár, Nándorfehérvár ostrománál történt, hogy rengeteg török ostromolta a várat. (Képszemléltetés.) Az ellenség bizony tízszer több volt, mint a várat védő magyar. A várat Hunyadi János védelte kevés, de kipróbált vitézeivel. Az egyik napon ugylátszott, sikerül a töröknek bevenni a várat. Egyik roham a másikat érte, s ha a magyarok le is vágta közülök tizet, újabb száz lépett a helyükre. A törökök a vár falain mász-

tak fölfelé nagy, halált megvető bátorsággal s hiábaváló volt a magyar védők minden elszánt küzdelme, a törökök közül néhány mégis feljutott a vár falára.

Az egyik helyen, ahol a török betört és sikerült neki feljutni a falakra, Hunyadi egyik legelszántabb vitéze, Dugovics Titusz állott. Halomra öldöste már a felkapaszkodó törököket, de újra és újra mások törtek elő. Egynek sikerült is a vár fokára jutni s éppen ki akarta már tüzni a lófarkas, félholdas pogány török zászlót. Ekkor a hős Dugovics elszántan átkarolta a hatalmas törököt s a kezében lévő zászlóval együtt magával rántotta a mélybe, a biztos halálba. A magyar zászló azonban továbbra is ott maradt a vár fokán.

Az is a török időkben történt, hogy az ellenségtől körülzárt és kiehéztetett magyar várban, Szigetváran annak hős és halálra szánt vitéz kapitánya, Zrinyi Miklós is a háromszinű magyar zászló alatt rohant ki kised csapattal a biztos halálba. A vár zászlóját fogta körül a maradék védősereg, ezzel a zászlóval rohantak ki, hogy mindaddig védjék, amíg az utolsóig el nem hullanak alatta dicsőséges küzdelemben.

Amikor pedig sok-sok év, százötven év után kivertük hazánkból a törököt, az ország legfőbb várának, Budavárnak elfoglalásakor szintén ott látjuk kuszni a magyar lobogóval az ostromló sereg egyik legdaliásabb, legvitézebb hősét, Petneházy Dávid kuruc kapitányt. Kezében a háromszinű magyar zászlóval kuszta meg a szinte bevehetetlennek hitt várfalat s így biztatta, lelkesítette katonáit az ostromra, a diadalra! Oh, milyen diadalmasan lengett akkor a magyar zászló Budavár ormán, ahonnan százötven esztendővel ezelőtt vették le a pogányok. A magyar zászló akkor is a magyar feltámadást jelentette, mint most a felvidéki magyarságnak.

Látjátok, gyermekeim, a magyar zászló ezer esztendőn át a magyar harci dicsőség jelképe volt! Ezért szent jelképe a mi magyar hazánknak e drága háromszinű zászló!

e) De látjátok, gyermekek, még ma sem szabad minden magyarnak feltüzni a három színt, ma sem tüzheti háza falára a magyar zászlót minden magyar testvérünk. Testvéreink egy része még mindig rabságban, idegen uralom alatt él, akiknek életveszedelmes bűn, ha magyarnak vallják magukat. Ezek a szegény magyarok is husz éve szenvednek már rabságban, de szívesen türik már a rabság keserűségeit, mert tudják, bizonyosan tudják, hogy közeledik az ő felszabadításuk órája is, amikor ők is feltüzhetik a magyar zászlót házuk falára s boldog örömmel várhatják a bevonuló derék Horthy-bakákat! Egyik elsza-

kitott területen élő költőnk így írta meg a magyar zászlótól eltiltott magyarok érzését.

*A keblünkről letilthatják,
Letéphetik a három szint,
Kebelünkről beljebb vándorol,
Befogadják a sziveink.
E három szín után fog szívünk
Sikollva égni, vérzeni,
Ki mindenünnen leszaggatta,
Jöjjön és onnan lépje ki!*

f) Gondolatok-e már, kedves gyermekek, az elszakított magyarokra? Gondolatok-e már arra, mikor e szent három szint ott látjátok a zászlókon, a kebletekre tűzött szalagon? Ahol e három szín jelen van, ott van az egész magyar nemzet, a magyar haza! Ugy-e, gyermekek, milyen nagy ünnep az, ha összejövünk az iskolában jó szüleitekkel, a község előljáróival. Arcotok kipirul az örömtől, lelkesedéstől, hogy annyian látnak benneteket. Mennyivel nagyobb öröm kell, hogy eltöltsön bennünket, amikor az egész magyar haza eljön hozzánk e három színben, s részt akar venni a mi ünnepségünkben! Ismerőseinket illően köszöntjük, mennyivel nagyobb tisztelettel kell köszöntőnk az egész magyar nemzet szent jelképét: a nemzeti zászlót. Ha ránézünk, az egész magyar nemzet néz le ránk róla! Szent jelvényünk, amelyért annyi derék magyar áldozta már életét, amely ott járt ezer év óta a harcokban, amikor a magyar katonák dicsőséges győzelmeiket vívták ki alatta s érte. Ott lobog e zászló a magyar határokon mindenütt... csak ott nem szabad hordani, ahol a legjobban vágyakoznak rá... ahol börtön, szenvedés jut osztályrészül azoknak, akik ránézni is mernek e szent magyar jelképre, a magyar zászlóra! Mindenünk nekünk e zászló, erre tanítanak bennünket a felvidéki magyarok! Akik sirva csókolták meg a magyar zászló szegélyét visszatérésük boldog örömeiben.

III. Összefoglalás. a) Mit jelent nekünk a háromszínű lobogó? Mit jelent a piros szín? A fehér? És a zöld? Mit látunk magunk előtt, amikor a zászlóra nézünk? Kik áldozták érte életüket? Hogyan fejezzük ki tiszteletünket a nemzeti zászló előtt? Miért kell tisztelnünk a magyar zászlót? Mire buzdítanak a nemzeti zászlók?

b) Gyermekeim, mi minden nap elmondjuk a tanítás előtti és utáni imát. Mivel fejezzük be napi imánkat? Miért mondjuk el a Magyar Hiszekegyet? Szeretnétek-e, ha ezentul az egész nemzet jelképe előtt mondanánk el imánkat a magyar haza feltámadásáért? Akkor, ha ti is kívánjátok,

készítsük el osztályunk zászlóját! Ez a zászló itt lesz velünk minden munkánkban, amit még több buzgalommal, még több szorgalommal kell ezentúl végeznünk, hiszen az egész magyar nemzet tanuja lesz munkásságunknak! Akarjátok, hogy így legyen?

*Tudjátok, mi a magyar lobogó?
E zászló lengett sok, dicső csatán
Győzelmi jelként büszke vár fokán,
És mikor a vár elhullott, elveszett,
Rab magyar óvta fájó szív felett.
Ugy nézzétek a magyar lobogót,
Egy büszke nemzet büszke dísze volt...*

*Megáldott zászló, ez a nép tied!
Mindenki hű itt és alád siet.
Halld hát az igaz esküt tőlünk:
Mig el nem jön a nagy Idő, megőrzünk.
S akkor, ha kell, — mi veled s te velünk! —
Zászlónk, mindnyájan elmegyünk!*

Természeti és gazdasági ismeretek

MÁRCIUS 3—4. HETE.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Virágzanak a gyümölcsfák.
Nevelési cél: A természet szeretetének felébresztése.

VÁZLAT.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A gyümölcsfákról tanultak felujtása. Az őszi megbeszélések alapján a szilva, őszi barack, dió, mandula, alma, körte.

b) Áthajlás. A négy évszak közül a tavaszt várjuk a legnagyobb örömmel. Mikor az első szép nap beköszönt, kísétálunk a szabadba. De nem is kell messze mennünk: itt van a ház végén a gyümölcsöskert. Az első emberek elvesztették ugyan a paradicsomot, mi mégis, vagy talán éppen azért mindig arra vágyunk. Mindnyájunknak legszébb vágya, hogy olyan kertünk legyen, amelyben mindenféle virág és gyümölcs terem.

c) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) A gyümölcsstermelésről.

A virág is szép és a virágkertészet is igen hasznos foglalkozás. De még kedvesebb a gyümölcsfák nevelése.

A gyümölcsfát csak egyszer ültetjük és oltjuk, azután